



10. Åpen vitenskap - publisering

Fredag 14. juni 12:45-14:15

Open access og røvertidsskrifter: Hvordan Plan S forandret den norske debatten om vitenskapelig publisering

(Forskningspaper)

Eva Sauvage og Siv-Guro Olsen - Universitetet i Sørøst-Norge

Introduksjon: Da Aftenposten avslørte problemet med omfattende publisering i røvertidsskrifter og på røverkonferanser i en artikkel fra august 2018 medførte det store overskrifter i norske aviser. Mange uttalte seg til media om bekymringen sin om hvordan den eksplosive veksten i antall open access utgivere hadde ført til fremveksten av utgivere med usikker fagfellevurdering. Svært mange var bekymret med tanke på publikums tillit til forskningen. Noen uker senere lanserte Forskningsministeren og Forskningsrådet Plan S i samarbeid med den europeiske Coalition S, som innebar krav om publisering i gull open access tidsskrifter. Basert på spørsmålet om hvordan debatten om røverpublisering har ført til ulike syn på vitenskapelig publisering etter Aftenpostens avsløring har vi analysert den norske debatten som fulgte høsten 2018, som en del av vårt masterstudiet i Bibliotek- og Informasjonsvitenskap ved Oslomet.

Metode: Vi har brukt innholdsanalyse og dataverktøyet Nvivo for å kategorisere utsagn og aktører i debatten. Resultat: Forskerne er svært bekymret for publikums tillit til forskning. Debatten framviste tydelig pro- og kontra meninger om open access publisering, og forskerne er spesielt bekymret for fagfellevurderingen. Noen polemikere tror det er en forbindelse mellom open access og røverpublisering. Andre legger skylden på publiseringspress og internasjonal konkurranse om å publisere mest mulig. Noen aktører ønsker å snu opp ned på hele fagfellevurderingspraksisen, mens andre frykter denne utviklingen. Ganske mange aktører setter sin lit til NSDs register over publiseringskanaler, mens andre viser til at denne lista ikke er nok for å hindre røverpublisering.

Diskusjon: Vi diskuterer hvordan meningene om dette temaet påvirker universitetsbibliotekene. Plan S møtte stor motstand blant flertallet av norske forskere, mens bibliotekarene som deltok i debatten var alle positive til Plan S. Utfordringen med røverutgivere og røvertidsskrifter kan øke med innføringen av Plan S, særlig kombinert med en ny organisering av vitenskapelig publisering.

Konklusjon: Debatten viser at det er et sterkt behov for en oppdatert hviteliste over fagfellevurderte og kvalitetssikrede publiseringskanaler, der NSDs register er en god start. Bibliotekarere har spesiell ekspertise om metadataformater og informasjonskompetanse og kan hjelpe forskere med kvalitetsvurdering.

“Skal vi virkelig lage en podkast”?

(Beste praksis)

Erik Lieungh - Universitetet i Tromsø

I dette «Beste praksis»-bidraget presenterer vi erfaringene våre med «Open Science Talk» - en engelskspråklig podkast om åpen vitenskap laget ved Universitetsbiblioteket ved UiT – Norges Arktiske Universitet. Siden høsten 2018 har biblioteket testet podkasting som format, og skapt vår egen digitale plattform for formidling av åpen vitenskap. Konseptet er enkelt: En større katalog av mellomkorte episoder delt inn på tema innen åpen vitenskap, som interesserte i hele verden kan shoppe mellom. Et format som gir biblioteket et digitalt innhold som er tilgjengelig for alle – og som har et moderne uttrykk. Bak podkasten står UBs faggruppe for forsknings- og publiseringsstøtte. I tillegg har vi blant annet hatt internasjonale forskere som gjester, vitenskapelige ansatte fra universitetet, og utgivere innen både OA og tradisjonell publisering. Målet har vært å opplyse om ulike aspekter ved åpen vitenskap, stimulere til debatt, samtidig som vi også indirekte promoterer fagfolk og ulike tjenester innen åpen vitenskap. Uttestingen har sitt utspring fra strategiplanen for Universitetsbiblioteket 2015-2020, hvor visjonen er «Først og fremst digitalt!». Her står det at Universitetsbibliotekets hovedambisjon for strategiperioden er å utforske og utvikle de digitale mulighetene og ta disse i bruk for å styrke våre tjenester overfor studenter og ansatte ved UiT, og at Universitetsbiblioteket skal både nasjonalt og internasjonalt fremstå som nyskapende og ledende når det gjelder åpne løsninger for publisering og forskningsdata, samt på fleksible undervisningsformer. Men er det verd det? Hvem når vi ut til, og hvem når vi ikke med denne plattformen? Hvordan kan vi utnytte en slik plattform, når debatten om Plan S, forhandlinger om tidsskriftavtaler og signering av DORA står på som verst? Og er det virkelig meningen at alle biblioteker der ute skal ha sin egen podkast nå? Vi deler våre erfaringer og vil fortelle hva som har fungert bra, hva som ikke har fungert like godt, og hva biblioteket sitter igjen med etter et år som podkastere.

PhD on track og åpen vitenskap – en nasjonal nettbasert forskertjeneste

(Beste praksis)

Hege Charlotte Faber - NTNU

Torstein Låg - Universitetet i Tromsø

En ny versjon av PhD on Track ble lansert i november 2018. PhD on Track er en åpen, fritt tilgjengelig nettressurs beregnet på stipendiater og yngre forskere. I de to siste årene (2017-2018) er ressursen endret fra et dansk-norsk samarbeid til et samarbeid mellom flere norske institusjoner. Ressursen har gjennomgått omfattende revidering og nyskriving, og i tillegg til to deler som fokuserer på akademisk skriving og søk etter litteratur, samt publisering og deling, er en helt ny del dedikert til åpen vitenskap (Open Science - <https://www.phdontrack.net/open-science/>). Å dedikere en egen seksjon av PhD on Track til åpen vitenskap gjenspeiler et uttalt ønske om at flest mulig skal ha tilgang til forskningsresultater innenfor ulike fagfelt, spesielt når forskningen er finansiert ved offentlige

midler. I den senere tiden har vi fått nye nasjonale og internasjonale retningslinjer for åpen publisering av vitenskapelige artikler, og for tilgjengeliggjøring av forskningsdata. Åpen vitenskap og åpen publisering får et stadig økende fokus, nå sist i forbindelse med Plan S. Det er ikke lett for nye stipendiater eller yngre forskere å finne frem i jungelen av retningslinjer og krav fra egen institusjon, eller fra ulike finansører nasjonalt og internasjonalt. I Open Science-delen av PhD on Track er intensjonen at man skal kunne finne svar på det man måtte lure på når det gjelder åpen publisering og deling av resultater: Åpen publisering generelt, gull og grønn åpen publisering, publiseringsstøtte og publiseringsfond, hva kan legges i åpne online arkiver, CC-lisenser, forskningsdata og datahåndteringsplaner, hvordan man bør forholde seg til sensitive data, om man bør tenke på preregistrering av prosjektet sitt, og mye mer – bl.a. litt om forskningsetikk, en diskusjon om bibliometri samt en oppdatert del om bruk av tredjepartsmateriale som bilder og figurer. Selv om vårt innlegg kommer til å fokusere mest på delen som angår åpen vitenskap vil vi også gå gjennom viktige utfordringer som gjelder ressursen generelt: Klarer vi å markedsføre ressursen godt nok mot fagmiljøene? Hvordan kan PhD on Track som en nasjonal ressurs forankres i institusjonene på best mulig måte? Hvordan kan ressursen knyttes til ph.d.-kurs i regi av fakultet, institutt og bibliotek? Er balansen mellom det generelle og det mer fagspesifikke godt nok ivaretatt, slik at ressursen blir nyttig for den enkelte ph.d.-kandidat og det enkelte forskningsprosjekt?